
KONSPEKT PRACY LICENCJACKIEJ

OLIWIA WALADA

III ROK STUDIÓW LICENCJACKICH

KIERUNEK: GLOBALNY BIZNES, FINANSE I ZARZĄDZANIE

TEMAT PRACY:

POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ WOBEC UCHODźCÓW W KONTEKŚCIE KRYZYSU MIGRACYJNEGO I UCHODźCZEGO

1. Status uchodźcy

1. Uniwersalny system ochrony uchodźców
2. Regionalny system ochrony uchodźców
3. Status uchodźcy w świetle systemu prawnego Unii Europejskiej

2. Kryzys migracyjny i uchodźczy w Europie

1. Uwarunkowania kryzysu
2. Typologia współczesnych migracji
3. Główne kierunki migracji

3. Wpływ kryzysu migracyjnego i uchodźczego na politykę migracyjną Unii Europejskiej

1. Zmiany w prawie i polityce na poziomie prawa europejskiego w zakresie polityki wobec uchodźców
2. Działania podjęte przez Unię Europejską na rzecz rozwiązania kryzysu migracyjnego i uchodźczego w kontekście polityki wobec uchodźców
3. Polityka Niemiec wobec uchodźców

Zakres pracy:

- przedmiotowy – rozważania nt. polityki wobec uchodźców i prawa w tym zakresie na terenie Unii Europejskiej w warunkach kryzysu
- podmiotowy – analiza migrantów międzynarodowych wpadających w kategorię uchodźcy (czy są poszukiwaczami ochrony czy są docelowo uchodźcami)
- czasowy – lata 2014-2018
- geograficzny/przestrzenny – basen Morza Śródziemnego z uwzględnieniem granic UE

METODY BADAWCZE

- analiza literatury przedmiotu
- analiza dokumentów oficjalnych i politycznych
- analiza danych statystycznych

- **Problem badawczy**

Wpływ kryzysu migracyjnego i uchodźczego na politykę wobec uchodźców na terenie UE

- **Uzasadnienie wyboru tematu**

Kryzys migracyjny 2014+ ujawnił nieefektywność dotychczasowej polityki wobec uchodźców na terenie UE, uwidocznili zaniedbania i braki zarówno na poziomie prawnym, jak i instytucjonalnym. Konieczne stało się utworzenie wspólnego, spójnego i stabilnego systemu ochrony międzynarodowej. Celem pracy jest zbadanie postępów UE w tym zakresie, poczynionych do końca 2018 r.

PYTANIA BADAWCZE

- Jak wygląda uniwersalny i regionalny system ochrony uchodźców?
- Jaka jest definicja statusu uchodźcy w świetle Konwencji genewskiej dot. statusu uchodźcy sporządzonej w Genewie w 1951 r?
- Jak prawo UE reguluje kwestie związane z przyznawaniem statusu uchodźcy?
- Jak przebiegała implementacja polityki azylowej w trakcie kryzysu?
- Jak kryzys migracyjny w Europie wpłynął na dostosowanie i znowelizowanie prawa unijnego w tym zakresie?

CEL PRACY

Omówienie i ocena wpływu kryzysu migracyjnego i uchodźczego w Europie na politykę wobec uchodźców oraz prawa w tym zakresie na terenie Unii Europejskiej

GŁÓWNE WNIOSKI

- uchodźctwo jest problemem złożonym, który w każdym państwie przejawia swoją odmienność (gdyż wpływają na to różne czynniki takie jak konflikty zbrojne, polityczne czy klęski żywiołowe),
- Unia Europejska stoi przed ogromnym wyzwaniem napływu migrantów przymusowych różnymi szlakami migracji,
- prawodawstwo unijne opierające się na Konwencji genewskiej i Protokole nowojorskim przewiduje wspólną politykę azylową w ramach Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (w tytule V); wydawane są także odpowiednie rozporządzenia i dyrektywy mające na celu uregulowanie panującej sytuacji i wskazanie odpowiedniej drogi postępowania państwom członkowskim; podejmowane są działania na rzecz dostosowania prawo unijnego do zmieniającej się rzeczywistości w wyniku kryzysu migracyjnego i uchodźczego,
- Unia Europejska podjęła działania mające na celu rozwiązanie kryzysu migracyjnego i uchodźczego, czego wyrazem był dokument KE „Europejska Agenda Migracyjna”, którego ogłoszenie przyczyniło się w znaczącym stopniu do szybkiej reakcji na gwałtowny napływ ludności w 2015 r.,
- w Republice Federalnej Niemiec odnotowano największą liczbę złożonych wniosków przez migrantów międzynarodowych o ochronę międzynarodową w 2015 r. w porównaniu z innymi państwami Unii Europejskiej,
- Niemcy przeprowadziły zmiany w prawie – Asylnpaket I i Asylnpaket II – które przewidują zmniejszenie liczby migrantów ekonomicznych oraz usprawniające procedury deportacyjne.

KWESTIE DEFINICYJNE I TERMINOLOGIA

- **Uchodźca** to osoba, która „na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem, i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa, albo która nie ma żadnego obywatelstwa i znajdując się na skutek podobnych zdarzeń, poza państwem swojego dawnego stałego zamieszkania nie może lub nie chce z powodu tych obaw powrócić do tego państwa” (**Konwencja Genewska dotycząca Statusu Uchodźców z 1951 roku, zmieniona Protokołem Nowojorskim z 1967**).

KWESTIE DEFINICYJNE I TERMINOLOGIA

Osoba ubiegająca się o status uchodźcy musi:

- 1) być prześladowana z określonych powodów lub żywić uzasadnioną obawę przed prześladowaniem,
- 2) przebywać poza granicami państwa, którego jest obywatelem lub poza terytorium państwa swego stałego zamieszkania,
- 3) nie może korzystać z ochrony państwa, którego jest obywatelem, lub na którego terytorium zamieszkuje na stałe

KWESTIE DEFINICYJNE I TERMINOLOGIA

Cudzoziemcy nie mogą uzyskać ochrony w postaci statusu uchodźcy, gdy:

- 1) dokonali zbrodni przeciwko pokojowi, zbrodni wojennej lub zbrodni przeciwko ludzkości; dokonali poważnej zbrodni o charakterze niepolitycznym poza państwem, które je przyjęło, przed uznaniem za uchodźcę; są winni czynów sprzecznych z celami i zasadami Narodów Zjednoczonych;
- 2) przybywają z bezpiecznego kraju (gdzie prawa człowieka podlegają zasadniczej ochronie);
- 3) status uchodźcy został im już nadany w innym kraju.

KWESTIE DEFINICYJNE I TERMINOLOGIA

Osoba nie ma już prawa do korzystania ze statusu uchodźcy, jeżeli:

- 1) ustały okoliczności, w związku z którymi została uznana za uchodźcę i może ponownie dobrowolnie osiedlić się w państwie, które opuściła
- 2) dobrowolnie zwróciła się ponownie o ochronę państwa, którego jest obywatelem

UJĘCIE HISTORYCZNE

1921 r. – Urząd Wysokiego Komisarza LN ds. Uchodźców Rosyjskich w Europie – na czele z F. Nansenem

1930 r. – przekształcenie Biura Wysokiego Komisarza w Nansenowskie Międzynarodowe Biuro ds. Uchodźców (miało funkcjonować do 1938 r.)

1950 r. – Urząd Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców

1951 r. – Konwencja Genewska dotycząca statutu uchodźców

ZASADA NON-REFOULEMENT

Zasada niezawracania stanowi, że osoby, której odmówiono przyznania statusu uchodźcy, nie wolno deportować do kraju, w którym groziłoby jej niebezpieczeństwo prześladowania.

Wyjątki:

- 1) Gdy osoba stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa
- 2) Gdy osoba będąc skazanym wyrokiem prawomocnym za szczególnie poważną zbrodnię stanowi zagrożenie dla społeczeństwa państwa, w którym się znajduje

Do innych fundamentalnych zasad związanych z udzielaniem uchodźcom pomocy należą:

- zasada przyznania statusu uchodźcy jako aktu przyjaznego, pokojowego i humanitarnego
- zasada ograniczonej suwerenności
- zasada współpracy
- zasada solidarności
- zasada komplementarności

REGIONALNY SYSTEM OCHRONY UCHODźCÓW

RADA EUROPY

Najważniejsze dokumenty:

- 1950 r. - Europejska Karta Praw Człowieka (EKPCz)
- 1950 r. - Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolnościach

Instytucje Rady Europy:

- Komisja ds. Migracji, Uchodźców i Demografii Zgromadzenia Parlamentarnego
- Europejski Komitet ds. Migracji
- Komitet Ekspertów ds. Prawnych Aspektów Azylu Terytorialnego, Uchodźców i Bezpieństwówców (powoływany *ad hoc*)

UNIA EUROPEJSKA

Najważniejsze dokumenty:

- 1993 r. - traktat z Maastricht
- 2000 r. - Karta praw podstawowych (szczyt w Nicei)
- 2010 r. - Europejski Urząd Wsparcia w Dziedzinie Azylu

REGIONALNY SYSTEM OCHRONY UCHODźCÓW

UNIA AFRYKAŃSKA (DAWNA ORGANIZACJA JEDNOŚCI AFRYKAŃSKIEJ) + LIGA PAŃSTW ARABSKICH

Najważniejsze dokumenty:

- 1969 r. - Konwencja regulująca określone aspekty problemów uchodźców w Afryce
- 26 czerwca 1981 r. - Afrykańska karta praw człowieka i ludów
- Komisja dwudziestu
- 2004 r. - Arabskiej Karcie Praw Człowieka

ORGANIZACJA PAŃSTW AMERYKAŃSKICH

Najważniejsze dokumenty:

- 1933 r. - Konwencja dotycząca azylu politycznego z Montevideo
- 22 listopada 1969 r. - Amerykańska konwencja praw człowieka
- 1984 r. – Deklaracja z Kartageny

	2014	2015	2016	2017	2018	udział % w ogólnej liczbie aplikujących po raz pierwszy w UE w 2015 r.	udział % w ogólnej liczbie aplikujących po raz pierwszy w UE w 2018 r.
EU (28 countries)	562680	1256610	1206045	654610	586050	100%	100%
Belgia	14045	38990	14250	14035	18130	3,10%	3,09%
Bułgaria	10805	20160	18990	3470	2465	1,60%	0,42%
Czechy	905	1235	1200	1140	1350	0,90%	0,23%
Dania	14535	20825	6055	3125	3465	1,65%	0,59%
Niemcy	172945	441800	722265	198255	161885	35,15%	27,62%
Estonia	145	225	150	180	90	0,01%	0,02%
Grecja	7585	11370	49875	56940	64975	0,90%	11,08%
Hiszpania	5460	14600	15570	33035	52730	1,16%	9%
Francja	58845	70570	76790	91965	111415	5,61%	19%
Chorwacja	380	140	2150	880	675	0,001%	0,11%
Włochy	63655	82830	121185	126550	53440	6,59%	9,12%
Cypr	1480	2105	2840	4475	7610	0,16%	1,30%
Łotwa	365	330	345	355	175	0,02%	0,03%
Litwa	385	275	415	520	385	2,19%	0,07%
Luksemburg	1030	2360	2065	2320	2225	0,18%	0,38%
Węgry	41215	174435	28215	3115	635	13,88%	0,10%
Malta	1275	1695	1735	1610	2035	0,13%	0,35%
Holandia	21780	43035	19285	16090	20465	3,42%	3,50%
Austria	25675	85505	39875	22455	11390	6,80%	1,94%
Polska	5610	10255	9780	3005	2405	0,81%	0,41%
Portugalia	440	870	710	1015	1240	0,07%	0,21%
Rumunia	1500	1225	1855	4700	1945	0,10%	0,33%
Słowenia	355	260	1265	1435	2800	0,02%	0,48%
Słowacja	230	270	100	150	155	0,02%	0,03%
Finlandia	3490	32150	5275	4325	2945	2,56%	0,50%
Szwecja	74980	156110	22330	22190	18075	12,42%	3%
Wielka Brytania	32120	39720	39240	34355	37290	3,12%	6,36%
Islandia	:	360	1100	1065	730	-	0,12%

Zródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat, *Asylum and first time asylum applicants - annual aggregated data (rounded)*, <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tps00191&language=en> (21.05.2019)

Przekroczenia granicy szlakiem środkowośroziemnomorskim i nielegalne przekroczenia granicy na szlakach migracyjnych w okresie styczeń-marzec 2019 r.

Rok	Liczba osób przebywająca szlak Morza Śródziemnego	Liczba osób uznanych za zmarłe lub zaginione
2014	216,1 tys.	3,5 tys.
2015	1 mln	3,8 tys.
2016	362,8 tys.	5,1 tys.
2017	172,3 tys.	3,1 tys.

Źródło: United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), Refugees Operational Data Portal: Mediterranean Situation, <http://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean> [w:] M. Pachocka, A. Visvizi, *Rethinking the Twin Migration and Refugee Crises in Europe through the Lens of Safety and Security* [w:] V. Cucerescu, I. Horga, E. Latoszek, M. Pachocka, *The European Union and the Eastern Partnership: Security Challenges*, 2018

Nazwa szlaku	Liczba zarejestrowanych przekroczeń w pierwszym kwartale 2019 r.	Liczba nielegalnych przekroczeń w pierwszym kwartale 2019 r.
szlak granic wschodnich (granica Unii Europejskiej z Rosją, Białorusią, Ukrainą i Mołdawią)	78	
szlak zachodniobałkański (od granicy turecko-greckiej, przez Serbię i Macedonię, na Węgry i Chorwację)	2269	
szlak Albania-Grecja	249	
szlak środkowośroziemnomorski (od granic Afryki Północnej, przez Morze Śródziemne do Włoch i na Malte)	484	
szlak zachodniośroziemnomorski (od granic Afryki Północnej do Hiszpanii)	5428	
szlak zachodnioafrykański (od granic Afryki Zachodniej na Wyspy Kanaryjskie)	84	
szlak wschodniośroziemnomorski (od granic Turcji, przez Bułgarię, Cypr i Grecję, do Unii Europejskiej)	9036	

Źródło: Frontex, Migratory Map, <https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-map/> (24.04.2019 r.)

BIBLIOGRAFIA

- Afrykańska Karta Praw Człowieka i Ludów uchwalona na konferencji Organizacji Jedności Afrykańskiej w Nairobi w Kenii dnia 26 czerwca 1981 r.
- Arabska Karta Praw Człowieka uchwalona w Kairze, w Egipcie, dnia 15 września 1994 roku, poprawiona i podpisana 22 maja 2004 r.
- Deklaracja Organizacji Państw Amerykańskich z Kartageny z 22 listopada 1984 r.
- Karta Organizacji Państw Amerykańskich (tzw. Karta z Bogoty) podpisana na Konferencji Państw Amerykańskich w Bogocie w Kolumbii dnia 30 kwietnia 1948 r.
- Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, Bruksela, 18 czerwca 2004 r.
- Konwencja dotycząca statusu uchodźców, sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r.,
- Konwencja o azylu politycznym podpisana w Montevideo w Urugwaju dnia 26 grudnia 1933 r.
- Protokół dotyczący statusu uchodźcy sporządzony w Nowym Jorku dnia 31 stycznia 1967 r.,
- San José Declaration on Refugees and Displaced Persons, San Jose, 1994.
- Traktat Międzynarodowego Prawa Karnego podpisany w Montevideo w Urugwaju dnia 23 stycznia 1889 r.
- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej,
- Układ z Schengen w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach,
- Ustawa Zasadnicza dla Republiki Federalnej Niemiec,
- Dyrektywa Rady 2011/95/UE z dnia 29 kwietnia 2004 ustanawiająca minimalne normy dotyczące kwalifikowania i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub osób, które wymagają ochrony międzynarodowej i określająca zakres przyznanej ochrony;
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej;
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/33/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową;
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 604/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca;
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 439/2010 z dnia 19 maja 2010 r. w sprawie utworzenia Europejskiego Urzędu Wsparcia w dziedzinie Azylu;
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 516/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. ustanawiające Fundusz Azylu, Migracji i Integracji, zmieniające decyzję Rady 2008/381/WE oraz uchylające decyzję Parlamentu Europejskiego i Rady nr 573/2007/WE i nr 575/2007/WE oraz decyzję Rady 2007/435/WE;
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 514/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Funduszu Azylu, Migracji i Integracji oraz instrumentu na rzecz wsparcia finansowego współpracy policyjnej, zapobiegania i zwalczania przestępczości oraz zarządzania kryzysowego Dyrektywa Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony oraz zawartości przyznawanej ochrony, OJ L 304,30.9.2004.
- Dyrektywa Rady 2005/85/WE z dnia 1 grudnia 2005 r. w sprawie ustanowienia minimalnych norm dotyczących procedur nadawania i cofania statusu uchodźcy w państwach członkowskich, OJ L 326, 13.12.2005.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony, OJ L337,20.12.2011.

BIBLIOGRAFIA

- Borawska-Kędzierska E., Strąk K., *Przestrzeń Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Zarządzanie granicami, polityka wizowa, azylowa i imigracyjna*, t. XI, cz. 2, wyd. 3, Europrawo, Warszawa 2011
- Cabańska J., *Uwarunkowania migracji ludności na jednolitym rynku europejskim na przykładzie nowych państw członkowskich Unii Europejskiej*, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Poznań 2015
- Cels J., *Responses of European States to de facto Refugees*, [w:] red. Loescher G., Monahan L., *Refugees and International Relations*, Oxford University Press, Oxford, New York 1989.
- Cini M., *European Union Politics*, red. Borrigan N. P.-S. Oxford University Press, Oxford 2016.
- Holzer J. Z., *Demografia*, PWE, Warszawa 2003.
- Latoszek E., Proczek M., Kłos A., Pachocka M., *Facing the Challenges in the European Union. Re-thinking EU Education and Research for Smart and Inclusive Growth (Eulnteg)*, red. Osuch-Rak E., European Community Studies Association, Warsaw 2015.
- Mrozowski T., *Zmiany legislacyjne w Niemczech w obliczu kryzysu uchodźczego*, „Biuletyn Instytutu Zachodniego”, Seria Specjalna „Uchodźcy w Europie”, 19.10.2015, nr 192
- Niedźwiedzki D., *Migracje i tożsamość. Od teorii do praktyki*, NOMOS, Kraków 2010.
- Okólski M., Fihel A., *Demografia, Współczesne zjawiska i teorie*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2012.
- Latoszek E., Proczek M., Szczerba-Zawada A., Masłoń-Oracz A., Zajączkowski K., *Unia Europejska. Istota, szanse, wyzwania*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2018
- Sasnal P., *Niekontrolowane migracje do Unii Europejskiej - implikacje dla Polski*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2015.
- Wierzbicki B., *Uchodźcy w prawie międzynarodowym*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1993.
- European Asylum Support Office, *Latest asylum trend – 2018 overview*, <https://www.easo.europa.eu/asylum-trends-overview-2018#Hyperlink>
- Frontex, *Migratory routes map*, 2015, <https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-routes/eastern-mediterranean-route/>
- Główny Urząd Statystyczny, *Zeszyt metodologiczny. Migracje ludności. Aspekty badania migracji wykorzystywane przy opracowywaniu bilansów ludności*, Warszawa, 2018
https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5471/1/5/1/1/zeszyt_metodologiczny_migracje_ludnosci.pdf.
- *Migratory Map*, <https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-map/>
- UNHCR, *Syria Regional Refugee Response*, <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>. (30.11.2018 r.)
- UNHCR, *Uchodźcy czy migranci? Te słowa są ważne, więc jak ich używać?*, <https://www.unhcr.org/pl/391-plwiadomosci2015uchodzcy-czy-migranci-te-slowa-sa-wazne-wiec-jak-ich-uzywac-html.html>.
- UNHCR, *UE i UNRWA razem dla uchodźców z Palestyny*, 2017,
www.unrwa.org/sites/default/files/content/resources/eu_unrwa_partnership_pol_2017.pdf.
- UNHCR, *Ustalenie statusu uchodźcy. Poprawa jakości procedur azylowych*, <https://www.unhcr.org/pl/214-plco-robimyzapewnienie-ochrony-prawnejustalanie-statusu-uchodzcy-html.html>.
- UNHCR, *W tym roku do Europy dotarło już milion uchodźców i migrantów*, <https://www.unhcr.org/pl/2531-plwiadomosci2015w-tym-roku-do-europy-dotarlo-juz-milion-uchodzcow-i-migrantow-html.html>.
- World Bank Group, *World Development Indicators*, <http://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/>.